

Kapitola 21

Kulturní rozměr české zahraniční politiky

Jana Peterková, Eliška Tomalová

KULTURNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA

Ve srovnání s rokem 2009, kdy Česká republika předsedala Evropské unii a kdy se tomuto kontextu přizpůsobily všechny složky naší zahraniční politiky – tedy i agenda kulturní, se rok 2010 jevil jako jisté utlumení, pokles intenzity kulturní spolupráce a návrat do zajetých kolejí. České předsednictví nicméně napomohlo vytvoření nových mechanismů spolupráce mezi zainteresovanými aktéry prezentace ČR v zahraničí a představovalo i novou zkušenost z hlediska obsahové struktury našeho vnějšího kulturního působení. V tomto kontextu lze rok 2011 považovat za období, kdy vzniká řada nových impulzů na koncepční úrovni. Uplynulý rok je proto z hlediska kulturní dimenze české zahraniční politiky předznamenáním významných změn v této agendě, které jsou obsaženy ve dvou základních dokumentech. Oba mají dopady na oblast kulturního působení v zahraničí. V prvním případě se jedná o nastavení zahraničněpolitického rámce, o zahraniční politiku jako celek (v roce 2011 byla vypracována nová Koncepce zahraniční politiky ČR¹), ve druhém případě o činnost Českých center – hlavního aktéra vnější prezentace ČR (v roce 2011 byla připravena nová Strategie Českých center na léta 2012–2015²).

Koncepce a záměry

Zásadním dokumentem je i pro tuto oblast nově formulovaná a vládou ČR 20. 7. 2011 schválená *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. Text uvádí mezi tzv. veřejnými nástroji české zahraniční politiky jak cílenou prezentaci státu, tak také obecně kulturní a mediální kontakty či spolupráci v oblasti vědy, výzkumu a školství. Posilování pozitivního obrazu země je také uváděno i mezi prioritami zahraniční politiky. Při bližším pohledu je pozitivní zejména prezentované vědomí nutnosti prohloubit spolupráci s dalšími aktéry české scény, zejména mimo státní správu, tedy posílit domácí dimenzi veřejné diplomacie. K explicitně zmiňovaným tematickým prioritám patří především podpora vzdělání, vědy, kontaktů s českou komunitou v zahraničí i hlubší využití kulturních nástrojů pro budování pozitivního obrazu země.

Druhým významným koncepčním materiálem primárně zaměřeným na vnější prezentaci ČR v zahraničí je *Strategie Českých center 2012–2015 pro efektivnější zahraniční prezentaci*. Tento dokument zveřejněný počátkem roku 2012 vznikl v průběhu roku 2011 a představuje zásadní změny ve vnímání našeho vnějšího působení a zároveň nový impulz pro další činnost Českých center jako hlavního nositele této agendy, ale i pro celou soustavu aktérů, kteří se na naši prezentaci podílejí. Byl vytvořen na základě závěrů vnitřního auditu organizace, vychází z platné *Koncepce jednotné prezentace České republiky* a je v souladu s důrazem na vnější prezentaci ČR zmiňovanou ve výše uvedené Koncepci zahraniční politiky ČR. Nejvýraznější posuny, které nová Strategie uvádí, se týkají postavení Českých center, jež mají do budoucna plnit roli „oficiální PR agentury České republiky“. Nová strategie má za cíl změnit pohled na ČC jako na „kamenné kulturní instituty“, akcentuje proto spolupráci aktérů činných v jednotlivých složkách prezentace (turistika, ekonomická spolupráce), kdy ČC mají v budoucnu hrát roli styčného bodu vnější prezentace ČR. Dokument zdůrazňuje propojení kulturní a ekonomické dimenze prezentace (např. ve sféře zapojení českých výrobců do vnější prezentace ČR s důrazem na silné české exportní značky). Významný bod také představuje snaha o zlepšení informovanosti o ČR ze strany zahraničních novinářů a expertů. Za tímto účelem budou ČC podporovat novinářské a kurátorské cesty ze zahraničí do ČR. Z hlediska celkové působnosti a fungování ČC klade nová Strategie důraz na zvyšování podílu externího financování projektů ČC (příkladem jsou především grantové zdroje) a rozšiřování teritoriálního působení ČC.

Mezi další koncepční a programové dokumenty vztahující se ke kulturní dimenzi v roce 2011 patří *Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí*³ a *Priority českého předsednictví Visegrádské skupiny*. V delším časovém horizontu se k dané oblasti vztahuje také naplňování *Koncepce účinnější podpory umění 2007–2013*⁴. Významným momentem v oblasti krajan-ských vztahů se stalo schválení nové *Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí*. Tento dokument navazuje na všechny již učiněné kroky v komunikaci s krajany v zahraničí, mj. uvádí důvody pro udržování vztahů s českou komunitou v zahraničí, kam patří např. získání potenciálu podpory ze strany krajan-ských komunit, zachování českých tradic a zvyků a také podpora českých zájmů v kulturní i politické oblasti. Přesah do oblasti ekonomické sem také jistě patří. V dokumentu je dále zmiňováno nové postavení pracoviště Zmocněnce pro krajan-ské vztahy a také snaha o podporu výuky českého jazyka mezi krajan-skou komunitou i snaha o zvýšení zájmu zahraničních Čechů o Českou republiku a zároveň i zlepšení vnímání této komunity ze strany české veřejnosti.

S ohledem na české předsednictví Visegrádské skupiny je možné zmínit jak existující priority Předsednictví⁵, uváděné v programu „Visegrád inovativní“, tak např. i schůzku (6.–7. 10. 2011) ministrů kultury těchto zemí v Mikulově, která vyústila ve společné memorandum, týkající se společného postupu na půdě Evropské unie. Zmiňována byla témata jako role kultury při rozvoji regionů, otázka čerpání evropských fondů pro obnovu historických památek i řada dalších.

V roce 2011 došlo také v souladu s původním ustanovením k přezkoumání pokroku a hodnocení míry naplňování *Koncepce účinnější podpory umění 2007–2013*. Hodnocení bylo zpracováno v podobě *Zprávy o státní podpoře umění 2011*.⁶ Text se

týká jak naplňování samotné Koncepce, tak i tezí dalšího vývoje pro období let 2014–2020. Explicitně je zmíněna i oblast kulturní diplomacie, kde autorka vyzývá např. k zapojení kulturních projektů do oblasti rozvojové spolupráce, či podpoře takových projektů, které se dotýkají ochrany lidských práv.

KULTURNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA, UDÁLOSTI

Dohody o kulturní spolupráci

Tato oblast patří mezi stabilní prvky kulturní dimenze české zahraniční politiky. Změny, k nimž popř. dochází, jsou spíše dílčího rázu a představují další rozvoj již existujících vztahů. Docházelo jak k naplňování dohod podepsaných již v předchozím období, například Dohody mezi vládou České republiky a vládou Moldavské republiky o spolupráci v oblasti školství, kultury, mládeže a sportu. Dohoda byla podepsána v Kišiněvě 30. 9. 2010 a ve Sbírce mezinárodních smluv byla v roce 2011 publikována pod číslem 52/2011. Současně ovšem probíhala i další jednání, jejichž příkladem může být Program kulturní spolupráce mezi Ministerstvem kultury České republiky a Ministerstvem kultury Bulharské republiky na léta 2012, 2013 a 2014 (Praha, 4. 10. 2011, č. 2/2012 Sb. m. s.).

Činnost v rámci UNESCO

Česká komise pro UNESCO se také v roce 2011 podílela na celé řadě aktivit, z nichž lze uvést např. projekty realizované na území ČR v rámci Mezinárodního roku chemie 2011.⁷ Významná byla i návštěva náměstkyně generální ředitelky UNESCO pana Erika Falta v ČR⁸ v červnu 2011, která dala českým představitelům příležitost prodiskutovat celou řadu zásadních témat, jako je rozvoj internetu i informační společnosti, ochrany lidských práv i témat další spolupráce ČR s UNESCO v oblasti kultury, vzdělávání či vědy. Z jednání 36. Generální konference UNESCO⁹ (25. 10.–10. 11. 2011) lze zmínit především zvolení ČR do Výkonné rady UNESCO a jejích zástupců do dalších orgánů.

Prezentace kultury

V roce 2011 se nekonala žádná kulturní akce, ke které by česká veřejná diplomacie upínala své síly i naděje, jak se tomu stalo v roce 2010 v případě EXPO 2010 v Šanghaji. Rok 2011 lze přesto z hlediska kulturní prezentace považovat za úspěšný, a to navzdory finančním škrtům, jež omezily finanční příspěvek MZV pro Česká centra – hlavního nositele prezentace české kultury v zahraničí. Stejně jako v předchozích letech můžeme kulturní aktivity Českých center rozdělit do několika skupin. Do první skupiny můžeme zařadit tzv. velké projekty promítající se do agendy více center. Jedná se o tradiční akce Českých center, které mají již svou tradici, a o události spojené s významnými výročími.

Mezi velké projekty se dlouhodobě řadí *Noc literatury*, která zdůrazňuje evropskou dimenzi kulturní spolupráce. V rámci *Noci literatury* není uváděna jen česká li-

teratura jako součást vnější prezentace české kultury, ale ukázky z literatur evropských zemí. V roce 2011 se konal již její pátý ročník. Akce se odehrávala v Praze a v Českých centrech v zahraničí (Budapešti, Bruselu, Düsseldorfu, Madridu, Mnichově, Miláně, Kyjevě, Rotterdamu, Varšavě a Stockholmu). Nově se k projektu připojila prostřednictvím zastupitelských úřadů i města, kde není ČR, jako např. Dublin. Noc literatury je významná nejen pro svou obsahovou kvalitu. Za pět let své existence se stala jakousi českou značkou, českým know how a jedním z pilotních projektů sdružení EUNIC. Projevilo o ni zájem – resp. o vytvoření obdoby projektu v dané zemi – i několik zahraničních partnerů.

I v roce 2011 vyzdvihovala Česká centra v rámci své agendy výročí historických událostí a významných osobností české vědy a kultury. V uplynulém roce šlo o zahájení tříletého projektu připomínající osobnost a objevy Otto Wichterleho – v roce 2011 slaví 50 let měkká kontaktní čočka (v následujících letech naváží Česká centra připomenutím uvedení tohoto vynálezu na trh a výročí úmrtí O. Wichterleho). Ve spolupráci s Akademií věd ČR Česká centra zorganizovala a budou organizovat celou řadu akcí (výstavy, filmové projekce, setkání s pamětníky a spolupracovníky slavného vynálezce). Cílem projektu je tak přispět k prezentaci české vědy.

Rok 2011 nebyl příležitostí k připomenutí výročí historických událostí z novodobé české a československé historie, proto se Česká centra soustředila ve své činnosti na výročí spojená s narozením nebo úmrtím osobností české kultury. Patří sem výročí narození Karla Jaromíra Erbena, Antonína Dvořáka, Milady Horákové a výročí úmrtí Gustava Mahlera. Řada akcí se konala i u příležitosti 75. narozenin Václava Havla a 90. narozenin Zdeňka Millera (autora postavy pohádkového Krtečka).

V programové nabídce Českých center lze v posledních letech pozorovat také důraz kladený na prezentaci české architektury a moderního designu. Mezi nejúspěšnější akce v této oblasti v roce 2011 patřila výstava díla Jana Kaplického konající se v bratislavském prostoru Danubiana, akce spojené s londýnskou prezentací díla a odkazu Adolfa Loose v českých zemích nebo např. podpora prezentace děl českých umělců na Lodž design festivalu v říjnu 2011.

Vzhledem ke komplexnímu pohledu na vnější prezentaci České republiky, která se v posledních letech stala hlavním trendem české veřejné diplomacie, se i v roce 2011 konala řada akcí ekonomického charakteru, akcí na podporu incomingové turistiky do ČR, ale další aktivity propagující ČR. Můžeme sem zařadit pořádání českých kulturních dnů v evropských městech, prezentaci měst v zahraničí, podporu české účasti na zahraničních veletrzích a výstavách, prezentaci firem, jazykové kurzy a vydávání jazykových certifikátů, ale i např. ochutnávky české kuchyně.

Krajanské vztahy a výuka českého jazyka

Vztahy ke krajanským komunitám v zahraničí doznaly v průběhu minulých let značných změn. Česká republika, zdá se, začala docenovat význam, který takovéto komunity mohou mít a také často mají pro naplňování nejrůznějších zájmů státu (politických, ekonomických i kulturních). Již v minulosti existovala celá řada aktérů, kteří se i na úrovni státní správy snažili o rozvoj těchto vztahů. Spolu s otázkami novodobé

migrace tzv. Čechů v zahraničí celá oblast dostala nový impuls. Výsledkem toho je i vyšší míra zájmu, jež se daným tématům dostává. To vše s pozitivním hodnocením činnosti let minulých. Z roku 2011 je třeba zdůraznit zejména přijetí nové Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí. Přináší detailní obraz jak organizačního rámce ve strukturách MZV, tak i představení sítě spolupracujících partnerů ve státní správě. Těžiště ovšem spočívá v představení programových priorit. Významné místo zde patří výuce českého jazyka v zahraničí a především projektu *České školy bez hranic*. Mimořádný je i fakt, že tento projekt vznikl původně jako občanská iniciativa pařížského krajského spolku *Entract en France*. Důležitou dimenzi zde tvoří i aktivity veřejné diplomacie zejména ve smyslu snahy o pozitivní vnímání Čechů v zahraničí ze strany domácí veřejnosti, ale stejně tak zvýšení zájmu těchto skupin o dění v České republice. Pracoviště Zmocněnce pro krajské záležitosti už v této souvislosti začalo pracovat na celé řadě nových projektů. Stejně důležitá ovšem zůstává i podpora tradičních krajských komunit, jakož i podpora folklorních spolků.

KULTURNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Jedním z klíčových aktérů dané oblasti je Ministerstvo zahraničních věcí. Právě v jeho struktuře došlo z pohledu veřejné a kulturní diplomacie k významné změně, kdy byl 7. 2. 2011 založen nový Odbor veřejné diplomacie (OVD).¹⁰ Jeho vznik byl prezentován jako součást pokračujícího procesu reorganizace MZV s cílem vyšší efektivity práce zahraniční služby. Náplní činnosti tohoto pracoviště je v první řadě přispívat k budování pozitivního obrazu České republiky ve světě. Zároveň byla v jeho činnosti posílena domácí dimenze ve smyslu informování domácí odborné i široké veřejnosti jak o prioritách české zahraniční politiky, tak také o projektech realizovaných na podporu naplnění takových záměrů. S tím souvisí i pořádání konferencí, které se danými tématy zabývají. Lze připomenout např. mezinárodní konferenci ke 20. výročí rozpuštění Varšavské smlouvy z června 2011 nebo sympozium *Lev a orel: česko-americké vztahy očima velvyslanců*, přinášející zajímavé názory i náměty.¹¹

K dalším aspektům činnosti odboru stále patří prezentace české kultury ve světě prostřednictvím zastupitelských úřadů ČR. V této otázce funguje spolupráce s Českými centry. Odbor také nabízí pomoc např. při sjednávání mezinárodních kulturních dohod, zabývá se rovněž administrací ceny *Gratias Agit*¹², oceňující osobnosti, které se zasloužily o dobré jméno České republiky ve světě. Součástí činnosti odboru je i koncepce webových stránek *Czech.cz* i další možnosti prezentace témat spojených s českou zahraniční politikou i prací české zahraniční služby prostřednictvím tzv. sociálních médií, tedy sítí jako je Facebook, Twitter či další.

V souvislosti s výše zmiňovanými organizačními změnami bylo ze struktury odboru vyčleněno pracoviště Zmocněnce pro krajské záležitosti, které samozřejmě navazuje na předchozí činnost např. v podobě podpory informování krajanů ve světě. Jedním z nově koncipovaných trendů je také důraz na rozvoj vztahů se zahraničními

Čechy, kteří odešli do zahraničí v polistopadovém období. Zmocněnec pro kra janské vztahy spolupracuje v tomto ohledu velmi intenzivně se Stálou komisí Senátu pro kra jany žijící v zahraničí.¹³

Dalším významným aktérem je Ministerstvo kultury a především jeho Odbor mezinárodních vztahů.¹⁴ K náplni činnosti patří jak sjednávání mezinárodních kulturních dohod, tak zejména zajištění mezinárodní multilaterální spolupráce např. v rámci Visegrádské skupiny, Středoevropské iniciativy, Frankofonie či činnost ČR v rámci UNESCO. Ve většině těchto aktivit spolupracuje ministerstvo kultury jak s MZV, tak, v závislosti na tématu, i s dalšími dotčenými aktéry.

Hráčem, jehož nelze přehlédnout, je ve vztahu ke kra janské problematice také Stálá komise Senátu PČR pro kra jany žijící v zahraničí. Tato komise byla i v uplynulých letech¹⁵ ve své činnosti velmi aktivní. Také pro současné funkční období si stanovila¹⁶ celou řadu velmi ambiciózních cílů, ke kterým např. patří i tvorba politických podmínek pro koordinaci migrace, rozvoj vztahu státu a českých diaspor v zahraničí, řešení otázky týkající se státního občanství či péče o české kulturní dědictví v zahraničí. V neposlední řadě si klade za cíl podporovat rozhlasové vysílání pro kra jany a provoz internetové stránky *www.krajane.net*. Významnou dimenzí její činnosti je také podpora jazykové výuky i odborných diskusí nad různými aspekty daných témat s odbornou i laickou veřejností.

V Poslanecké sněmovně je téma zahraniční politiky a také její kulturní dimenze reprezentováno především činností Zahraničního výboru a jeho Podvýboru pro prezentaci a ekonomickou diplomacii. I s ohledem na současnou rozpočtovou situaci bylo velmi zajímavé zasedání 15. schůze zahraničního výboru (15. 11. 2011),¹⁷ které se dotýkalo především rozpočtu MZV na rok 2012. Zazněla celá řada názorů dotýkajících se např. i možností dalších škrťů v síti zahraničních zastoupení Českých center či otázek souvisejících s možnou českou účastí na výstavě EXPO 2015 v Miláně. Podvýbor pro prezentaci měl na své 4. schůzi v tomto volebním období (15. 11. 2011)¹⁸ věnovat pozornost koncepci své činnosti. Jak vyplývá z dostupných materiálů, na své další schůzi, již v roce 2012, se zabýval problematikou kra janských vztahů a novou koncepcí MZV ve vztahu ke kra janům.

S ohledem na roli výuky českého jazyka i výměnné studentské pobyty ve vztahu ke kulturní dimenzi české zahraniční politiky patří k aktérům také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a především Dům zahraničních styků.¹⁹ Výuka českého jazyka na zahraničních školách, pobyty kra janů na českých středních a vysokých školách či letní kurzy češtiny patří ke stálým prvkům činnosti těchto institucí.

Hlavním aktérem vnější prezentace České republiky v zahraničí jsou Česká centra, příspěvková organizace MZV ČR. Na organizační úrovni neprošla ČC v roce 2011 žádnou zásadní změnou, ale byla nucena se adaptovat na snížení finančních příspěvků ze strany MZV, což se promítlo do všech oblastí jejich činnosti. Ve srovnání s léty 2009 a 2010 byla výše příspěvku MZV do rozpočtu ČC nejnižší. V roce 2009 byl příspěvek ve výši 120 mil. Kč, v roce 2010 89 mil. Kč a v roce 2011 74,2 mil. Kč. Tento pokles naznačuje dlouhodobý trend ve financování ČC, která jsou v zájmu zachování rozsahu a kvality kulturní nabídky zahraničních center nucena hledat nové způsoby financování. V tomto kontextu ČC podepsala v září 2011 historicky první

dohodu s generálním sponzorem, firmou Staropramen. Podpis této dohody umožnil nejen organizaci dalších aktivit ČC (např. úspěšný Czech Street Festival a Staropramen Party, který se konal 1. 10. 2011 v New Yorku za účasti více než tři tisíc návštěvníků), ale je zároveň v souladu se strategií ČC napomáhat budování image velkých českých značek v zahraničí.²⁰

Kromě sponzoringu se ČC soustředila i na získání grantových prostředků. V roce 2011 zažádala spolu se zahraničními partnery (Portugalskem, Litvou a Rumunskem) o grant EU v rámci programu Culture na podporu jednoho z pilotních projektů – *Noci literatury*, který bude rozšířen do podoby *Evropské noci literatury*. Rozhodnutí o přidělení grantu padlo na počátku roku 2012 a ČC tak poprvé v historii získala tuto významnou a prestižní podporu. Se snižováním finančních prostředků je spojeno i teritoriální působení Českých center. Na rozdíl od roku 2010 nedošlo v roce 2011 k uzavření žádného Českého centra, jejich počet je tedy v současné době 21 a působí v 19 zemích. V uplynulém roce ovšem ani síť ČC nebyla rozšířena. Za dané situace se proto ČC orientují na rozšiřování teritoriálního působení stávajících center – v rámci země, ve které se nachází, ale i v rámci širšího regionu.

Rok 2011 přinesl i dvě novinky týkající se náplně činnosti Českých center. Jedná se o převzetí kulturní agendy zastupitelských úřadů ČR v zahraničí. Od roku 2011 tedy Česká centra fungují jako kulturní servis pro všechny zastupitelské úřady, a to i v zemích, kde ČC není. Zároveň s touto změnou přebírají Česká centra i filmovou agendu jako celek.

V roce 2011 došlo také k posílení spolupráce v rámci sdružení evropských kulturních institutů EUNIC, kdy v řadě případů ředitel ČC v zahraničí působí zároveň jako předseda místního clusteru EUNIC. Členství v tomto sdružení tak i v uplynulém roce umožnilo Českým centrům podílet se na jeho společných aktivitách. Tento trend je opět v souladu se snižováním finančních prostředků ze strany MZV. Díky spolupráci v EUNIC se organizace jednotlivých akcí stává finančně přijatelnější a ČC si tak „*mohou dovolit podílet se na aktivitách většího rozměru*“.²⁰

KULTURNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Postavení kultury a také kulturní dimenze české zahraniční politiky v českých médiích zůstalo i ve sledovaném období v zásadě nezměněno. V celostátních médiích byly většinou prezentovány jednotlivé kulturní události. V uplynulém období nebylo dotčené téma podrobeno širší veřejné diskusi, ani nebylo reflektováno v odborných kruzích. Odehrála se sice celá řada zajímavých setkání, viz např. projekty Stálé komise Senátu, nicméně bez širšího veřejného dopadu.

Z jednotlivých projektů lze zmínit např. 5. ročník Czech Street Party, pořádané v Bruselu, která zaznamenala ohlasy i v regionálních médiích.²² Reflektována byla i krajanská tematika, např. z návštěvy ministra zahraničních věcí u krajanů v Texasu.²³ Z událostí, které byly v médiích také široce zmiňovány, je možné uvést např. i „*po-
byt*“ postavky Krtečka na vesmírné stanici. S ohledem na domácí dimenzi pak lze

připomenout spuštění virtuální prohlídky prostor Černínského paláce²⁴ na webových stránkách MZV 1. 6. 2011. Český rozhlas – Radiožurnál přinesl také v březnu informaci o ukončení činnosti Českého centra v Košicích. Není možné na tomto místě uvést všechny zprávy, které referovaly o událostech spojených s kulturní dimenzí české zahraniční politiky či s českou veřejnou diplomacií. Šlo především o informování o jednotlivých událostech, český veřejný či mediální prostor se nestal (podobně jako v předcházejících letech) místem k diskusi o kultuře jako součásti české zahraniční politiky. O nových významných koncepčních dokumentech (od koncepce zahraniční politiky přes vztah k Čechům v zahraničí až po zprávu o naplňování Koncepce účinnější podpory umění) se s výjimkou koncepce české zahraniční politiky diskutovalo spíše v odborném prostředí.

Vzhledem k primární orientaci na zahraniční publikum jsou menší ohlasy v rámci českých médií pochopitelné a srovnatelné se situací, ve které se nachází i veřejně diplomatické aktivity ostatních států. Na druhou stranu, v zahraničním tisku jsou zprávy vztahující se zejména k činnosti Českých center stále četnější²⁵ a naznačují, že ČC se podařilo stát se plnohodnotnou součástí lokální kulturní nabídky a oslovit širší veřejnost, ne pouze skupiny věrných.

Mediální prezentace a využití moderních komunikačních technologií tvoří významnou složku vnější prezentace států, tedy i v případě ČR. Je patrné, že aktéři české veřejné diplomacie kladou stále větší důraz na přítomnost v zahraničních médiích a na internetovou komunikaci s publikem. V tomto ohledu můžeme v roce 2011 na jedné straně pozorovat utváření praxe pobytu zahraničních novinářů v ČR, na druhé straně dochází ke zkvalitnění internetových služeb – v roce 2011 byly spuštěny nové internetové stránky Českých center. Byla rozšířena i praxe rozesílání newsletteru ČC pomocí sociálních sítí a zesílila se zde i přítomnost značky ČC.

ZÁVĚR

Ve srovnání s předešlými léty se rok 2011 jeví jako úspěšný, a to ne pouze z hlediska konaných akcí, ale zejména v rovině koncepční. Příslibem do budoucna je zejména v roce 2011 vypracovaná Strategie Českých center na další tři roky, která manažerským a zároveň k obsahu prezentace citlivým způsobem ukazuje další směřování nejen hlavního aktéra naší vnější prezentace, ale i ostatních jejích součástí. Zmíněný dokument, jehož kvalitu prověří až praxe v následujících letech, v sobě obsahuje mj. jeden zásadní vzkaz pro budoucí interpretaci kulturní dimenze české zahraniční politiky. Stanovuje, ačkoli to není poprvé, co se tento fakt objevuje v koncepčním dokumentu naší vnější prezentace, propojení ekonomické a kulturní složky našeho působení na zahraniční veřejnost. Přijmeme-li tento úhel pohledu, nebude již v budoucnu správné vydělovat kulturní složku vnější prezentace ČR. Jako příhodnější se proto zdá uchopení prezentace České republiky jako celku, tj. především v kontextu součinnosti složky ekonomické a kulturní.

V obecnějším pohledu je obtížné nalézt v roce 2011 významnější změny týkající se úspěšnosti prezentace ČR v zahraničí. Stále, s větší či menší intenzitou, přetrvávají

problémy zmiňované již v minulých letech jako roztržičnost obrazu či výrazné resortní členění. S ohledem na budování pověsti země jako celku se jeví také poměrně problematické velmi silné ekonomické zaměření, které preferuje především podporu exportu a prezentaci země jako destinace cestovního ruchu a zároveň do značné míry opomíjí celostní přístup, jenž chápe stát jako jednu entitu, jejíž pověst představuje spektrum s různými aspekty. V tomto ohledu je možné připomenout *nation branding* a tzv. Anholtův hexagram, který uvádí šest základních sektorů, v jejichž rámci je vnímána a hodnocena země. Výrazným problémem je také časový rámec, kdy tvorba či změna obrazu země je dlouhodobým projektem, zatímco dnes jsou očekávány téměř okamžité změny a účinky.

Nelze říci, že obraz České republiky je výrazně či zcela negativní. Problémem se zdá být spíše jeho nevyhraněnost, absence obecněji laděných hodnot, s nimiž by bylo možné český stát spojovat. A které by také sloužily jako hodnotový rámec pro již konkrétně formulované aktivity v rámci jednotlivých sektorů či resortů. Také je možné poznamenat, že péče českého státu o svůj obraz v zahraničí zcela určitě nedosahuje hranic svých možností. Příležitosti k posílení budovaného obrazu přitom leží především v rovině koncepční a systémové. Kulturní diplomacie i diplomacie veřejná hrají při tvorbě pověsti v zahraničí velmi významnou úlohu. Zejména kulturní projekty pomáhají vytvářet pozitivní obraz České republiky. Přesto samy o sobě nemohou nést celou tíži budování pověsti státu. Kulturní diplomacie bezesporu může podpořit a podnitit pozitivní představy, nicméně je třeba důsledně uplatnit celostní přístup, ať už v rovině tematické, v systémovém přístupu či v okruhu zúčastněných aktérů.

Poznámky

- ¹ *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. On-line: www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf.
- ² *Strategie Českých center 2012–2015 pro efektivnější zahraniční prezentaci*. On-line: www.czechcentres.cz/o-nas/.
- ³ *Nová koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/nova_koncepce_vztahu_mzv_k_cekum_v/index.html.
- ⁴ *Koncepce účinnější podpory umění 2007–2013*. On-line: www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=106
- ⁵ Program českého předsednictví Visegrádské skupiny. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/predsednictvi_v4/program_predsednictvi.html.
- ⁶ *Zpráva o státní podpoře umění 2011*. On-line: new.institutumeni.cz/media/document/zprava_o_statni_podpore_umeni_2011.pdf.
- ⁷ MZV ČR: *Aktivity pro Mezinárodní rok chemie v ČR 2011*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/aktivity_pro_mezinarodni_rok_chemie_v_cr.html.
- ⁸ MZV ČR: *Eric Falt na návštěvě v Praze*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/eric_falt_namestek_generalni_reditelk.html.
- ⁹ MZV ČR: *36. zasedání Generální konference UNESCO*, stručná informace. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/geoparky.html.
- ¹⁰ Odbor veřejné diplomacie vznikl na základech někdejšího Odboru pro kulturu, komunikaci a prezentaci. Rozhovor s představiteli OVD, listopad 2011. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/x2011_02_10_ministerstvo_zalozilo_odbora_verejne_diplomacie.html.

- ¹¹ MZV ČR: *Veřejná diplomacie*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/index.html.
- ¹² MZV ČR: *Gratias Agit*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ceny_gratias_agit/index.html.
- ¹³ Stálá komise Senátu pro krajany žijící v zahraničí. On-line: www.senat.cz/organy/index.php?lng=cz&ke_dni=29.03.2012&O=8&par_2=266.
- ¹⁴ Ministerstvo kultury ČR: Odbor mezinárodních vztahů. Činnost odboru je vždy detailně zpracována ve výroční zprávě resortu kultury.
- ¹⁵ Viz Peterková, Jana (2009): *Kulturní rozměr české zahraniční politiky*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2008. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 362–372; Peterková, Jana (2010): *Kulturní rozměr české zahraniční politiky*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2009. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 345–353; Peterková, Jana (2011): *Kulturní rozměr české zahraniční politiky*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2010. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 357–366.
- ¹⁶ Senát PČR: 3. usnesení z 2. schůze, konané 11. 1. 2011 k plánu činnosti komise pro 8. FO. On-line: www.senat.cz/...
- ¹⁷ Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu. Zápis z jednání č. 15 (15. 11. 2011). On-line: www.psp.cz/ff/45/01/6a/08.htm.
- ¹⁸ Výsledky jednání bohužel nebyly v době dokončování tohoto textu veřejně dostupné.
- ¹⁹ Příspěvková organizace MŠMT.
- ²⁰ Rozhovor s Michaelem Pospíšilem, ředitelem Českých center, 3. 4. 2012.
- ²¹ Tamtéž.
- ²² Viz Chrudimský deník, 21. 6. 2011. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/z_medii/na_uspechu_party_v_bruselu_mel_velky.html.
- ²³ *Čeští krajané se ve velké Americe neztratili. Ověřil si to i Karel Schwarzenberg*. iHNed.cz, 8. 6. 2011.
- ²⁴ *MZV: 1. června bude spuštěna virtuální prohlídka prostor Černínského paláce*. parlamentnilisty.cz, 26. 5. 2011.
- ²⁵ V roce 2011 přes 9500 mediálních ohlasů. Viz CZ Echo, občasník Českých center, 2011.